

391. J. I. Kraszewski do Wł. Mickiewicza 23 I 1887 Rkp. BJ 13137 k. 5-6.

[k. 5r]

d. 23 stycznia 1887, Sanremo

Serdeczne dzięki za Eudela¹, który mnie bawi, gdy potrzeba spocząć po robocie albo po torturach nerwowych. Niech Bóg płaci tę przyjacielską pomoc Twoją. Bądźże łaskaw i listy ks[iężnej] de Ligne z domu Massalskiej² przyslij mi, a napisz, co winien będę. Przypadkiem znałem jej korespondencje i losy z listów męża³ do ks. Józefa Poniatowskiego⁴. Był tam ustęp (jeśli mowa o tej samej): „Ożeniłem się z kobietą nieładną, ażeby rogów uniknąć, niestety – nie podobna ujść swemu przeznaczeniu”. I opis skandalu z domownikiem, cichym kochankiem tej pani.

Przysyłaj, proszę.

[k. 5v] Ja się też zbieram wydać bardzo ciekawe listy Brühla, ministra, do córki, Mniszchowej⁵... Gdy mu było potrzeba, skłonił córkę, aby złowiła posła któregoś i dobywała z niego tajemnic. Zaręczał przy tym, że do ostateczności z nim nie potrzebuje dojść, aby go mieć podległym.

Zyblikiewicz⁶ rzekł się różnych na niego pokładanych obowiązków (Macierz⁷) i być może, iż monumentu Ojca⁸ się zrzecze także! Z niezmierną ciekawością wyglądam, co w tym przedmiocie dalej się dziać będzie.

[k. 6r] Dykasowi⁹ dla kompesaty Przeździeccy polecili robić pomnik dla podskarbiego Tyzenhausa¹⁰.

¹ Paul Eudel, *L'Hôtel Drouot et la Curiosité 1885-1886* – zob. list nr 389.

² Lucien Perey, *Histoire d'une grande dame...* – zob. list nr 390.

³ *Lettres et pensées du Maréchal Prince de Ligne*, publiées par Mme la baronne de Staël Holstein, chez J.J. Paschoud, Paris 1809.

⁴ Józef Poniatowski – zob. list nr 311.

⁵ Henryk Brühl, *Listy do córki, Amalii hr. Mniszchowej*. Rkp. J. I. Kraszewskiego, przygotowany we Florencji w 1878 r., był w zbiorach Biblioteki Narodowej, zniszczony w 1944 r. Henryk Brühl (1700-1763) – pierwszy minister gabinetu Augusta III; Maria Amalia Mniszchowa, z Brühlów (1736-1772) – żona marszałka nadwornego koronnego, Jerzego Augusta Mniszcha (1715-1778).

⁶ Mikołaj Zyblikiewicz – zob. list nr 206.

⁷ Macierz Polska – zob. list nr 389.

⁸ Pomnik Adama Mickiewicza w Krakowie – zob. list nr 204.

⁹ Tomasz Dykas – zob. list nr 259.

¹⁰ Antoni Tyzenhaus (1733-1785) – podskarbi nadworny litewski, przywódca stronnictwa królewskiego na Litwie, założyciel manufaktur, przyczynił się do wybuchu powstania szawelskiego. Jego pomnik, autorstwa T. Dykasa, stanął w Grodnie z inicjatywy Aleksandra Przeździeckiego (1814-1871) oraz Marii z Tyzenhauzów Przeździeckiej (1823-1890), malarki i filantropki.

Moim zdaniem wybór nowej komisji nadzorczej i wykonawczej niezbędny, ale razem i naznaczenie artysty, który by miał sobie powierzone utworzenie pod jej nadzorem monumentu. Wybór powinien paść na Welońskiego¹¹, ale kto dziś przewidzi, na czym się skończy!

Sytuacja polityczna w ogóle nic do życzenia nie zostawia pod względem zawikłania – w kierunkach *coup d'État*¹² – wojna Rosji z Austrią¹³. Turcja sprzymierzona z carem!! Batenberg¹⁴ na nowo wybrany... Na cały rok starczy tego do maglowania i wyciągania, wiązania i rozwiązywania.

[k. 6v] Nie znasz, kto jest p. G. Mejnert¹⁵ w Paryżu? Korespondent dzienników?? Tworzy się formalny zastęp tych reporterów na paryskim bruku.

Ściskam serdecznie dłoń Waszą i o listy ks[ieżnej] de Ligne¹⁶ proszę.

Wasz wdzięczny przyjaciel i sługa

J[ózef] I[gnacy] Kraszewski

[P.S.] Jadę d. 26 na parę tygodni do Florencji, ale książkę przyslij dlatego do San Remo, bo wyjazd niepewny, a gdybym jechał, to mi ją wyślą.

¹¹ Pius Weloński – zob. list nr 382.

¹² *Zamachu stanu* (franc.).

¹³ Kryzys bułgarski – zob. list nr 378.

¹⁴ Aleksander I Battenberg (1857-1893) – syn księcia Aleksandra Heskiego i Julii Hauke (małżeństwo morganatyczne), władca niepodległej Bułgarii, panujący w latach 1879-1886; w okresie 1886-1887 w Bułgarii trwał kryzys polityczny, który zakończył się objęciem tronu, 14 VIII 1887 r., przez Ferdynanda Sachsen-Koburg-Gotha.

¹⁵ Gustaw Meinert, właśc. Ignacy Marczewski, znany także jako Marek z Dąbrowy (1832/34-1888) – historyk, dziennikarz, urzędnik w Komisji Skarbowej w Warszawie, publikował w „Gazecie Lwowskiej” i „Dzienniku Poznańskim”, po 1865 r. przebywał w Paryżu, pracował w redakcji „Głosu Polskiego”, badacz archiwów francuskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

¹⁶ Lucien Perey, *Histoire d'une grande dame...* – zob. list nr 390.